

„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027“ LEADERi töögrupi III kohtumise memo

Töögrupi III kohtumine toimus 18.02.2020 Maaeluministeriumis (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn) suures saalis kell 12–16

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa: Maaeluministerium (Maaelupoliitika ja analüüsi osakond - MAO), (Kalamajanduseosakond - KMO), Põllumajandusuuringute Keskus, MTÜ Maakondlikud arenduskeskused, Põllumajandus-Kaubanduskoda, Kultuuriministerium (KuM) Keskkonnaministerium (KeM), Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA), Pärnu Lahe Partnerluskogu (Leader Liidu esindajana), Rahandusministerium (RaM, Eesti Valdade ja Linnade Liit (ELVL), Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium (MkM), Lääne-Harju Koostöökogu (Leader Liidu esindajana), Eesti Leader Liit, Sotsiaalministerium (SoM), Eesti Külaliikumine Kodukant;

Kutse saajatest puudusid järgmiste organisatsioonide/ asutuste esindajad: Eesti Maaülikool, Elle OÜ, TÜ Pärnu Kolledž, Vabaiühenduse Liit, Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Mesinduse Koostöökogu, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Siseministerium, Geomedia, Eestimaa Talupidajate Liit.

Taust

Maaeluministerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

- 11.45 – Kogunemine
- 12.00 – Sissejuhatus
- 12.15 – Kogukonnas tehtavad teenused ja KOV-i roll
- 13.15 – Kasutatavad andmeallikad, indikaatorid
- 14.00 – Paus
- 14.15 – Strateegiate hindamiskriteeriumid
- 15.15 – Eelarvelised vajadused
- 16.30 – Kokkuvõtted

Sissejuhatus, ettekanded

Kohtumise juhatas sisse LEADER töögrupi koordinaator Taavi Kurvits. Töögrupi koordinaator andis ülevaate eelmisel korral arutletud teemadest ning tutvustas kohtumise päevakava. Töögrupi juht andis iga arutelu teema alguses lühikese ülevaate käesoleva perioodi olukorrast, tehtud analüüsist või arutelu alla tulevatest teemadest.

Arutelu tulemused ja edasised tegevused

Kolmandal kohtumisel arutleti eelnevatel kordadel üles kerkinud teemade üle:

- Kogukonnas tehtavad teenused ja KOVi roll;
- Kasutatavad andmeallikad, indikaatorid;
- Strateegia hindamiskriteeriumid;
- Eelarvelised vajadused.

„Kogukonnas tehtavad teenused ja KOVi roll“

Esmalt tutvustas töögrupi juht käesoleva perioodi mõistet kogukonnateenuse üle ning sõnastust KOVi ülesannete hindamisel. Töögrupis osaleja tõi välja, et KOVi põhiülesanded pole kunagi olnud abikõlblikud. MeM esindaja täpsustas, et haldusreformi järgselt on mõned ülesanded liikunud ka KOVi ühiselt hallatavateks ülesanneteks ning nende kahe ülesande hindamine ongi sel perioodil kohati keeruliseks saanud.

Alustati arutelu kogukonnateenuse ja põhiteenuste üle. Töögrupi juht uuris töögrupi liikmetelt, mida nemad mõistavad põhiteenuse all. Liikmed küsisid, kuidas antud mõiste sel perioodil oli defineeritud. MeM esindaja vastas, et käesoleval perioodil oli maapiirkonna põhiteenus EL määruses 1305/2013 korrektset ja selgelt välja toodud, mida selle all mõistetakse ning mis valdkondadesse saab panustada. **Uuel perioodil on aga jäetud maapiirkonnas põhiteenuste defineerimine liikmesriigi vastutada.**

Tehti ettepanek, et kui teatud teenust keegi mingis piirkonnas ei paku ja kui see tegelikult on vajalik, siis peaks olema võimalik sellele anda toetust kuni 100%. Siin oskavad tegevusgrupid ise seda turutõrget ära defineerida ning see võiks olla KTGde enda poolt strateegias ära määratletud. Rõhuti, et kogukonnateenuse puhul käib otsustamine läbi üldkoosoleku, seega otsustamise räägib kaasa palju

inimesi ning senini pole seda kuidagi ära kasutatud. **Lisati, et toetuse määr võiks olla nt 90%, et oleks olemas ka omafinantseering ning turutõrke defineerimine võiks olla siiski ühtsetel alustel.** Täiesti tasuta asju ei ole vaja teha.

Toodi välja, et Kodukant on ära kirjeldanud 4 teenuse liiki. Kogukonnateenus, mille all mõeldakse ühisel territooriumil elavaid inimesi, kultuuripärandi ja ühiste ettevõtmistega. Kogukonnateenus, mis on kogukonna inimeste poolt ise algatatud, seda teenust pakub selles külas elav pakkuja ning raha keerleb kogukonna sees. Teine on kogukonna ettevõtlus, et selles kindlas piirkonnas on nt külamaja, kus naised koovad vaipu ja saadud tulu jaguneb siis külamajale. Kolmas on sotsiaalne ettevõtlus, mis eeldab kasumit. Neljas on avalikud teenused, mida delegerib KOV vastavalt MTÜdele või kogukondadele. Kogukonna ettevõtlus ja kogukonnateenus on eristatavad, siit on hea edasi mõelda sellele, kuidas ja millisel moel neid toetada. Töögrupi liige meenutas, et varasematel perioodidel sai ettevõtlus 60% ja muu 90%, eelmisel perioodil oli väga keeruline antud mõistet ära defineerida ning selle tõttu delegeriti ka kogukonnateenuse mõiste defineerimine piirkondadesse. Toodi mitmeid näiteid, nt kino teatud piirkonnas, jahimehed kes pakuvad teenuseid kogukonnale.

Tekkis arutelu tootlike investeeringute üle. Kas need peavad olema suunatud kasumile ja kasumi teenimisele? Kui räägime turutõrkest, siis seal ei ole äriturg võimeline antud teenust pakkuma, või saab seda tõlgendada ka olukorras, kus ettevõtted ei ole lihtsalt ahvatletud teatud tegevusi tegema. Lisati, et siin peaks kindlasti riigiabi võtmes selle üle vaatama. Toodi esile, et ettevõtjad võivad kohati tunnetada ebaausat konkurentsi. **Kuid hetkel on KTG-dele pandud vastutus ja usaldus, et sorteeritakse välja tegevused, mida võiks kohapeal suurema määraga toetada.**

Rõhuti, et igal juhul on vajalik läbipaistvus sellise otsuse tegemisel ning rõhk on sõnal erand. KTG jaoks tuleb välja selgitada, mis on selle piirkonna erand. Samas tuleb arvestada seost ka teiste meetmetega, nt kui mitmekesistamisest teeme 50%ga ja Leaderist 100%, siis on kohati käärid. Tõstatati küsimus, milliseid mittetootlike investeeringuid tehakse, kuna need on kulu, kui nad tagasi ei teeni. MeM esindaja vastas, et mittetootlikud investeeringud on peamiselt kogukonna või laiema üldsuse huvides, nt mänguväljak, kiik, sild jms. Näiteks kohaliku omavalitsuste poolt tehtud investeeringud on üsna tihti mitte tootlikud.

„KOV-i roll“

Tõstatati arutelu KOVi tegevuste abikõlblikkuse üle. Toodi esile, et näiteks ettevõtluskeskkonna arendamist võiks saada toetada, kuid kui KOV delegerib teatud tegevused MTÜ-le, kas siis on jätkuvalt tegemist tema ülesandega. Samuti on sel perioodil tekkinud küsimusi kas tegemist on KOV ülesandega, kus seltsimajad on KOVi omandis ning teisalt on osad seltsimajad MTÜ-de käsutuses, kuid reaalne tegevus ja nende toetamine on enamasti sama. Lisati, et piir on õhkõrn ning **kui mingi tegevus või teenus on kogukonnale vajalik, siis seal tuleks kogukonnal endal panustada.** Näitena toodi, et ka mitmed riigi vastutada olevad teenused on kogukonna poolt toetatud ntks perearstide ruumide korrastus, vabatahtlik pääste jms. Kogukond on leidnud, et vajadus neid arendada on olemas. **Tõdeti, et KOKS on muutmisel, seega praegune sõnastus ei pruugi järgmisel perioodil olla enam võimalik.** Täiendati, et käesoleva perioodi lahendus ning selle nõude kontrollimine on keeruline, innovatsiooni ja lisandväärtust on keeruline hinnata. Rõhuti, et LEADER peab olema innovaatiline ning kas siin võiks saada KTG ise öelda, mis tegevused võiksid kuuluda KOVi ülesannete alla. **Ühe lahendusena toodi välja, et võiks määrata maksimaalse aktiivsete projektide arvu,** näiteks korraga ei saa olla üle kahe projekti töös. Seda saab väga lihtsalt reguleerida ning hoiab ära selle, et üks taotleja hakkaks domineerima. **Teisalt toodi välja ettepanek, et KOVi taotluste korral võiks olla nõutav üldkoosoleku otsus.** Ühiselt oldi seisukohal, et tegevustoetust ei tohiks anda.

„Kasutatavad andmeallikad, indikaatorid“

Töögrupi juht tegi ülevaate rahvastikuregistri ja statistikaameti elanike arvu erinevustest ja meetodilisest lähenemisest. RaM esindaja kommenteeris, et rahvaarvu puhul kasutavad nad rahvastikuregistrit, kuid muude sotsiaalmajanduslike näitajate puhul kasutavad statistikaameti andmeid. Toodi esile, et kui piirid on külade kaupa, siis on vaja infot külade kaupa, kuid kas vallal on vastav andmestik, lisaks elanike arvule olemas? Täpsustati, et palgad on kantide kaupa olemas ning kindlasti peaks olema ühine põhimõte, kuidas neid näitajaid jagatakse.

„Indikaatorid“

Töögrupi juht tegi ülevaate EL poolt pakutavatest indikaatoritest. Liikmetelt tõstatus küsimus, mis on indikaatorite eesmärk ja mis on teiste LR praktika. MeM esindaja vastas, et ÜPP strateegiakavas on eesmärgid, kuhu peavad panustama kõik sekkumised ning LEADERi osas saavad kohalikud tegevusgrupid ise valida, millistesse eesmärkidesse panustada. Kui sihttasemeid ei täideta, on võimalus EL ka raha mitte välja maksta. Tõstatus arutelu töökohtade loomise indikaatori üle, kas siia arvestatakse ka säilitamine ning tuleks kontrollida näiteks äriplaani pealt, kas nende loomine ka reaalne. **Tõdeti, et pole inimesi, kellele uusi töökohti luua ning pigem tuleks maapiirkonnas töökohti säilitada.** Toodi esile biomajanduse tähtsust ning kohaliku ressursi väärindamine peaks olema kindlasti üheks fookuseks. Kuid ei tohiks tekitada kunstlikke projekte, mis oleksid väikesed ja ebaefektiivsed ning looksid fiktiivseid ettevõtteid. Tekkis arutelu mis ja kuidas arvestada biomajanduse alla. Toodi esile, et kui ülejäänud ÜPP strateegiakava tegeleb kliima ja biomajandusega, siis peaks ka LEADER sekkumise haakuma kogu ülejäänud ÜPP-ga. Tehti ettepanek, et indikaatorite valimise valiku võiks jätta vabaks. **Tuleb hoida fondi eesmärgid fookuses.**

MeM esindaja rõhus, et tegevusgrupid peavad ka panustama olemasolevatesse eesmärkidesse. Ettepanek on anda ette indikaatorid ning kohaliku inimesed ise valivad kuhu ja kui palju nad panustavad. Kui soovitakse, panustada kliima ja keskkonna nõudesse, peab KTG disainima eraldi keskkonna meetme.

Tekkis küsimus, kas biomajanduse ettevõtetel on eraldi EMTAK koos? Et kuidas neid saaks eraldi välja tuua? Vastati, et kindlasti on EL poolt see tõlgendatud. Sh ka I lisa tooted kuuluvad siia alla.

„Strateegiate hindamiskriteeriumid“

Alustati aruteluga käesoleva perioodi strateegiate hindamiskriteeriumite osas. Töögrupi liikmete hulgas toodi välja, et osad hindamiskriteeriumid dubleerivad üksteist ja ei näita reaalselt tulemust. Näiteks hindamiskriteerium „Strateegia eesmärkide ja meetmete asjakohasus“ – strateegias on need olemas, kuid ei ole vaadatud seoseid. Hinnati, et selline strateegiate hindamine ei täida eesmärki, mida ministeerium loodab (saada tugevad strateegiad). Pigem oleks vaja tihedat suhtlust loojate ja tahtjate vahel, sh ka nõustamist. **Ettepanek, et seataks strateegiatele kriteeriumid, mis looksid tugevad strateegiad.** Tuleb välja tuua piirkonna eripärad ning kuidas need arengustrateegias on kajastatud. Kogukonna kaasamine on tähtis ning seosed KOVi ja maakondlike arengustrateegiatega. Innovaatilisus võiks olla eraldi rõhutud. Vajadusel teha vahekokkuvõte ning nõustamine, kus saaks juba protsessi keskel suunata ning aidata „nõrgemaid“ järgi.

Samas olid osad töögrupi liikmed seisukohal, et hindama siiski peaks aga seost punkti ja raha vahel peaks edasi mõtlema. Hinnata tuleks eesmärgi ja kuidas neid planeeritakse ellu viia. Toodi välja, et kui jätta strateegiate hindamine ja sellest tulenev eelarve, siis võiks see olla 10% mitte rohkem. **Ettepanekuna käis läbi ka muuta hindepunkte vähemaks, konkreetsemaks ning vaadata üle kriteeriumite kaalud.** Ühe mõttena

toodi välja, et hinnanguid strateegiale saab anda vaid piirkonnaga kursis olev inimene, muidu hinnatakse vaid struktuuri ja kirjavigu, mis tekitab vastandlike arvamusi. **Ühiselt olid seisukohal, et lävend tuleks tõsta kõrgemale.** Toodi välja, et sel perioodil oli LR kohustus luua konkurents strateegiate vahel ning selline hindamine oli tollane otsus. Uuel perioodil päris sellist kohustust enam ei ole.

MeM esindaja tõi välja, et kalanduse puhul tehti vahehindamine ning seal selgus palju probleeme. Ettepanek kulutada raha võtmeisikute koolitamisele. Vähem kriteeriume ja rohkem eesmärgipärasust. Ka see ettepanek päädis kõikide osapoolte heakskiidu.

„Eelarvelised vajadused“

Töögrupi juht andis kõikidele liikmetele võimaluse enda arvamuste esitamiseks lauringi formaadis. Tõdeti, et ilma mahtusid teadmata on keeruline vastata. **Kuna üldiselt on struktuurivahendid vähenemas ning eelkõige saab pihta väikeettevõtlus, siis LEADERi vahendid on järjest populaarsemad.** Raha tuleb suunata digitaliseerimisse, koostegemisse ja innovatsiooni. Tehti ka ettepanek, et praeguse perioodi mitmekesistamise mõistes väiksemate projektitaotlustele toetuste jagamine võiks käia läbi LEADERi.

Leiti, et eelarve ei peaks vähenema, pigem teiste fondide arvelt suurenema. Ka sama eelarve oleks tagasimine, kuna raha hind on vähenenud. Mõttena toodi välja, et väheneva eelarve tulemuseks võib olla tegevusgruppide koondumine. Vajaduses ei ole küsimus, sotsiaalpartnerite kaasamine ja regionaalsete erinevuste suurenemine on peamised probleemid, mida ette heidetakse riigile. **LEADER ei peaks olema ainult EAFRD fondist tehtav.** LEADERi osas on tähtis ja võimalus, milliseid ÜPP strateegiakava ootusi suudab LEADER katta, sh biomajandus, keskkonna ja kliima teemad, kuigi viimased on pigem suuri investeeringuid nõudvad. LEADER ei saa siin väga palju teha aga erinevaid eesmärgi ja võimalusi on juurde tulnud, kuhu LEADER saaks siiski osaliselt panustada. **Ettepanekuna toodi, et ministeerium seab mõne prioriteedi, kuhu kõik peavad panustama.** Lisaks toodi välja, et KTG peaksid ka ise otsima täiendavad vahendeid, nt KOVi enda toetus.

Eelarve jagamise osas tuleks võtta mitmeid näitajaid, nt kantide põhjal on võimalik sotsiaalmajanduslikud näitajad välja tuua. Toodi ka välja, et peaks arvestama elanike arvu ja elanike tihedust või sissetulekuid. Lisaks toodi veel välja mediaansissetulek. Ühe ettepanekuna toodi välja, et võiks arvestada strateegia hindamistulemusi, eelmise perioodi saavutusi ja vahehindamise tulemusi.

Vähenduskoefitsienti tuleks rakendada väikelinnaliste ja rikkamate valdade osas, ka strateegiate sees peaks olema võimalus seda piirkonniti määrata. Kaaluda võiks ka reaalselt tulubaasi ning selle pealt hinnata.

Administreerimine ei peaks olema suurem kui 20%, oleneb muidugi lõplikust eelarvest. Haldamise kulu peab olema mõistlik, vähemalt 2 inimest peaks olema võimalik palgal hoida. Siin võivad olla ka piirkonniti erinevused, palgatasemed ongi erinevad. Toodi välja, et seda ei saa võrrelda teiste meetmetega, kuna tegevusi peale palgakulu on veel. Sellest tulenes ka ettepanek, et elavdamiseks võiks olla minimaalne %, mis tagaks piirkonna elavdamise tegevused.